

การเพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีของคนในชุมชนเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการ ชุมชนผ่านกระบวนการส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมลดต้นทุนบัญชีในการประกอบอาชีพ

Increasing the Accounting Capacity of People in the Community to Upgrade Them to
Become Community Entrepreneurs through the Process of Career Promotion
To Reduce the Cost of Accounting in Occupation

ลลิตา พิมทา

Lalita Pimta

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Faculty of Business Administration and Accountancy, Roi Et Rajabhat University

E-mail: lalitapimta@hotmail.com

Received: 26 กันยายน 2566

Revised: 31 มกราคม 2567

Accepted: 22 กุมภาพันธ์ 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการด้านอาชีพและการจัดทำบัญชี และความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีและการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ส่งเสริมลดต้นทุนบัญชี และเพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีของชุมชน งานวิจัยนี้ช่วยให้กลุ่มอาชีพในชุมชนได้เรียนรู้การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนและการจัดทำบัญชี ยกระดับเป็นผู้ประกอบการชุมชน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มเพาะเห็ดเห็ดหูหนูที่ 3 และหมู่ที่ 4 จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม การทดลอง การถ่ายทอดองค์ความรู้ ใช้ระยะเวลาการทดลอง 6 เดือน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของชุมชนด้านอาชีพคือ อาชีพมีความคล้ายคลึงกัน กลุ่มอาชีพขาดระบบการบริหารจัดการ สมาชิกขาดการมีส่วนร่วม ทักษะและความชำนาญ ด้านการจัดทำบัญชีคือ ขาดองค์ความรู้การจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง โดยชุมชนมีความต้องการให้ส่งเสริมอาชีพต้นแบบคือ การเพาะเห็ดนางฟ้า และส่งเสริมความรู้ในการจัดทำบัญชี ซึ่งชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการเพาะเห็ดนางฟ้า การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนและการจัดทำบัญชี และหลังการทดลองฝึกปฏิบัติการในภาพรวมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 19.22 สามารถบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย แยกประเภทต้นทุน คำนวณผลกำไร-ขาดทุนได้ถูกต้องและสามารถลดต้นทุนการผลิตโดยการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้าซึ่งลดต้นทุนได้ 8.25 บาทต่อก้อน ซึ่งซื้อเชื้อเห็ดในปริมาณที่ประหยัดที่สุดคือ 3,000 กิโลกรัม ต่อรอบ ทำให้ลดต้นทุนการสั่งซื้อได้ 1,500 บาทต่อรอบ

คำสำคัญ: ความสามารถทางบัญชี, ผู้ประกอบการชุมชน, ต้นทุนการผลิต

Abstract

This research aimed to investigate the problems and needs of individuals in the community related to accounting and career development. The objective was to enhance community business management and improve accounting capabilities, ultimately fostering community entrepreneurship. The research played a crucial role in assisting occupational groups in understanding community business management and accounting, paving the way for them to become successful community entrepreneurs. The research employed both qualitative and quantitative research methods. The sample group consisted of individuals from Mushroom Cultivation Cluster 3 and Cluster 4, totaling 30 persons. Various research instruments such as focus groups, in-depth interviews, questionnaires, experiments, and knowledge transfer during a 6-month trial period were used. Statistical analysis involved percentages, averages, and standard deviations. The results revealed that the community faced challenges such as similar occupations, lacking effective management, low participation, and insufficient skills and expertise. Additionally, there was an issue with the accuracy of the accounting knowledge system. As a solution, participants expressed the need for a model career support system, focusing on fairy mushroom cultivation and promoting knowledge in accounting and community business management.

After the experimental training, the overall knowledge and understanding of community business management among group members increased by 19.22 percent. Participants gained new insights into recording income-expense accounts, cost classification, and profit-loss calculation. Notably, they were able to reduce the production cost of packed oyster mushroom spawn by 8.25 baht per unit and optimize sawdust orders, resulting in a reduction of 1,500 baht per round for ordering 3,000 kilograms.

Keywords: Accounting Capabilities, Community Entrepreneur, Production Costs

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งและอยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น คนในชุมชนต้องเกิดการเรียนรู้การทำธุรกิจแบบครบวงจรด้วยตนเอง เพื่อให้เห็นสภาพการทำธุรกิจจริง เห็นปัญหาและสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นได้ ซึ่งการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเองเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมตัวกัน วิเคราะห์ วิจัยปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง เพื่อร่วมกันแสวงหาทางเลือกหรือทางออกของปัญหา (กัมพล เพ็ชรล้อมทอง, สุรภา เอมสกุล และ ธนัสนา โรจนตระกูล, 2564) และข้อมูลเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่

ช่วยให้ธุรกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ในปัจจุบันข้อมูลทางการเงินจะเป็นอีกข้อมูลหนึ่งที่สำคัญที่ผู้ประกอบการธุรกิจต่างๆ นำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการหาแนวทางหรือวิธีการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย รวมถึงเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินหรือหน่วยงานสนับสนุนอื่นๆ ได้

ชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นเรื่องภาษาและวัฒนธรรม โดยมีจำนวน 11 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย อาชีพเสริม ได้แก่ ทอผ้า ทอเสื่อ เพาะเห็ด โดยตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งในตำบลท่าม่วงมีกลุ่มอาชีพชุมชน 17 กลุ่มอาชีพ แต่ผลิตภัณฑ์ที่มีความคล้ายคลึงกันและทำให้เกิดการแข่งขันกันเอง ชุมชนจึงควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมูลค่าด้วยการคิดค้นหรือพัฒนาารูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น (ภาณุ พิมพ์บูรณ์ และ สุรพงษ์ แสงเรณู, 2564) นอกจากนี้ตำบลท่าม่วงยังได้รับงบประมาณสนับสนุนการสร้างโรงเรียนเพาะเห็ดและก้อนเห็ดจากสำนักงานเกษตรอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามโครงการเพาะเห็ดในโรงเรียนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน จำนวน 6 หมู่บ้าน และในปัจจุบันกลุ่มอาชีพชุมชนหลายกลุ่มไม่มีการดำเนินงานต่อเนื่องสาเหตุเนื่องมาจากคนในชุมชนขาดการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและการจัดทำบัญชี ขาดทักษะฝีมือในด้านอาชีพและขาดงบประมาณ ทั้งนี้ชุมชนมีความต้องการให้ส่งเสริมอาชีพเสริม ผักอบรม ทักษะอาชีพ สนับสนุนทุน วัสดุ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพและจัดหาแหล่งเงินทุน (สำนักงานเทศบาลตำบลท่าม่วง, 2566) ซึ่งปัจจัยสู่ความสำเร็จของกลุ่มอาชีพชุมชนคือ ลักษณะผู้นำ การมีส่วนร่วม การบริหารงานกลุ่ม การเงิน-บัญชี และเครือข่ายความร่วมมือ (ลลิตา พิมพ์า, 2564) ดังนั้นการส่งเสริมอาชีพให้เกิดความยั่งยืนนั้นจะต้องส่งเสริมอาชีพจากภูมิปัญญา ทุนทางสังคม และทรัพยากรในท้องถิ่น และมีกระบวนการให้คนในชุมชนได้เรียนรู้การประกอบการธุรกิจชุมชนด้วย (นวิรัตน์ นิธิชัยอนันต์ และ ทำนอง ชิตชอบ, 2565)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีของคนในชุมชนเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการชุมชน ผ่านกระบวนการส่งเสริมอาชีพ สู่การลดต้นทุนบัญชีในการประกอบอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการด้านอาชีพและการจัดทำบัญชี และความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และ 2) เพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีและการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน สู่ความเป็นผู้ประกอบการชุมชน โดยผ่านกระบวนการส่งเสริมอาชีพต้นแบบที่เกิดจากทุนและทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้มีกระบวนการให้คนในชุมชนได้เรียนรู้การประกอบการธุรกิจชุมชน

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ โดยได้ศึกษาความหมายและแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวคิดความหมายของธุรกิจชุมชนและผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน หมายถึง องค์กร หรือกลุ่มคน ที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่ง เพื่อทำธุรกิจต่างๆ ในชุมชน มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน และดำเนินการโดยสมาชิกในชุมชน กล่าวคือ สมาชิกมีส่วน

ร่วมในการลงทุน ร่วมในการบริหารจัดการและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน และมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งการส่งเสริมธุรกิจชุมชนควรเน้นการพัฒนาธุรกิจชุมชนที่เป็นของชุมชน เพื่อผลประโยชน์แก่ชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน (ทิวากร เหล่าลี้อชา, 2563) ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน หมายถึง การร่วมกันผลิตและจำหน่ายจ่ายแจกของกินของใช้ สินค้าและบริการที่เป็นกิจการของคนในชุมชน เพื่อสร้างผลตอบแทนให้คนในชุมชน และดำเนินการโดยคนในชุมชน มุ่งเน้นให้ “ชุมชนท้องถิ่น มีระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเอง และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน” ด้วยกระบวนการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ ร่วมแบ่งปัน ร่วมดูแลตรวจสอบ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2563) ซึ่งการเป็นผู้ประกอบการถือว่าเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งธุรกิจขึ้นมาเป็นของตนเองเพื่อมุ่งหวังกำไรเป็นสำคัญและเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจประเมินความเสี่ยงทางธุรกิจ ตลอดจนหาสินค้าใหม่ๆ ออกสู่ตลาด การคิดค้นสร้างสรรค์ (สมคิด บางโม, 2559) ผู้ประกอบการจะเป็นบุคคลที่มีบทบาทอย่างมากในการดำเนินงาน ความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจการย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ประกอบการ (ทิวากร เหล่าลี้อชา, 2563)

จากความหมายของธุรกิจชุมชนและผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนข้างต้น สามารถสรุปความหมายของธุรกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการลงทุน การผลิต การบริหารจัดการ และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งกิจกรรมของธุรกิจชุมชนนั้นมาจากความต้องการของชุมชนและมีความสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนจะร่วมกันผลิตและจำหน่ายของกินของใช้ สินค้า และบริการที่เป็นของคนในชุมชน การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังกำไรและความสำเร็จหรือล้มเหลวของธุรกิจชุมชนก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ประกอบการเอง

แนวคิดการพัฒนาชุมชนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

การพัฒนาชุมชนต้องมีกระบวนการในดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการสนับสนุนองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน เพื่อเกื้อกูล ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ให้ชุมชนดำรงรักษาคุณค่าจิตสำนึกที่ดีงามของชุมชน และเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับชุมชนอื่น เพิ่มประสิทธิภาพผู้ผลิตและผู้ประกอบการรายใหม่ และควรส่งเสริมองค์ความรู้ทางการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) การรวมกลุ่ม 2) การส่งเสริมกิจกรรม ประกอบด้วย องค์ความรู้ทางการตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ และองค์ความรู้ด้านการผลิต 3) เทคโนโลยีการผลิต 4) การเลือกใช้วัตถุดิบ 5) นวัตกรรม (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2558)

การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) มีแนวทางการพัฒนา คือ 1) ส่งเสริมให้มีระบบการสนับสนุนความเข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นที่ครอบคลุมทุกมิติตั้งแต่ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และ 2) ต่อยอดการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา ส่งเสริมความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีการพัฒนาต่างๆ ในการยกระดับคุณค่าที่หลากหลายทางสังคมและ

วัฒนธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) การพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนประเด็นที่สำคัญคือ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและต่อยอดการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงมีนโยบายขับเคลื่อนให้คนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากซึ่งกลุ่มอาชีพชุมชนและวิสาหกิจชุมชนจะอยู่อย่างยั่งยืนต่อไปได้นั้นต้องอาศัยการมีระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดการวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเองอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยปัจจัยการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านแรงงาน และด้านการประสานความร่วมมือ (ชมภูณัฐ หนุนาค ปภาวดี มนตรีวัต และ วิพร เกตุแก้ว, 2563)

จากแนวคิดการพัฒนาและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งนั้นภาครัฐ ภาคธุรกิจ และประชาชนต้องร่วมมือกันในการขับเคลื่อนองค์กรชุมชน สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนและชุมชนอื่น เพิ่มประสิทธิภาพผู้ผลิตและผู้ประกอบการรายใหม่ให้ได้เรียนรู้องค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านแรงงาน และด้านการประสานความร่วมมือ

แนวคิดการบัญชีต้นทุนสำหรับธุรกิจผลิตและต้นทุนประกอบอาชีพ

ธุรกิจผลิตหรือกิจการผลิตสินค้า จะประกอบด้วยหน้าที่ที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้เกิดต้นทุน เช่น การผลิต การขาย การขนส่ง การบริหาร เป็นต้น ดังนั้นการจำแนกประเภทต้นทุนจึงจำแนกตามหน้าที่เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายของแต่ละหน้าที่ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) ต้นทุนการผลิต หมายถึง ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการแปรสภาพวัตถุดิบให้เป็นสินค้า และเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นระหว่างงวด ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต ซึ่งต้นทุนการผลิตจะถูกคิดเข้าไปในตัวสินค้าประเภทต่างๆ ซึ่งก็คือ ต้นทุนผลิตภัณฑ์ และ 2) ต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต หมายถึง ต้นทุนอื่นๆ ที่เกิดขึ้นแต่ไม่เกี่ยวข้องกับการแปลงวัตถุดิบเป็นสินค้า และมักจะเรียกว่า ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (ลลิตา พิมทา, 2565) ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องมีความรู้ในการคำนวณต้นทุนการผลิตและนำต้นทุนไปใช้ในการวางแผนการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยมีเครื่องมือที่สามารถนำไปวางแผนการลดต้นทุนการผลิต เช่น การบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดซื้อวัตถุดิบที่เหมาะสมกับกิจการ ซึ่งต้องพิจารณาว่าควรจัดซื้อวัตถุดิบเข้ามามากน้อยแค่ไหนและปริมาณการสั่งซื้อแต่ละครั้งจำนวนเท่าใด เพื่อไม่ให้วัตถุดิบในคลังมีมากและน้อยเกินไป โดยพิจารณาประเด็น 1) จุดสั่งซื้อใหม่ และ 2) ปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดที่สุด (จรรยา ลิ้มปภากุล, 2565) ซึ่งในกระบวนการผลิตอาจจะมีของเสีย ของมีตำหนิ หรือมีเศษวัตถุดิบเกิดขึ้นในระหว่างการผลิตหรือกระบวนการดำเนินงานเสร็จสิ้น สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ต้นทุนต่อหน่วยสินค้าสูงขึ้น ดังนั้นกิจการจำเป็นต้องวางแผนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามความต้องการเพื่อไม่ให้มีของเสีย ของมีตำหนิ เศษซากเกิดขึ้นหรือมีปริมาณน้อยที่สุด (อนุชา ฤาพยอม, 2565) ข้อมูลต้นทุนสามารถเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของผู้บริหารทุกระดับ ทุกชั้นตอน โดยผู้บริหารใช้ข้อมูลต้นทุนประกอบการตัดสินใจ ได้แก่ การตัดสินใจระยะสั้น เช่น การกำหนดราคาขาย การบริหารต้นทุน การควบคุมคุณภาพ การเพิ่มหรือลด

สายการผลิต ส่วนการตัดสินใจระยะยาว เช่น การตัดสินใจขยายกิจการ การลงทุนโรงงาน เครื่องจักร การเลือกการลงทุนระยะยาว (พรวิภา รอดวรรณะ, 2560)

สำหรับการประกอบธุรกิจชุมชน ในชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพโดยมีผู้นำกลุ่มเป็นแกนนำในการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งเกษตรกรจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ซึ่งเป็นพื้นฐานทางบัญชี และพัฒนาให้เกษตรกรสามารถคิดกำไรขาดทุนจากการประกอบอาชีพของตนเองได้อย่างยั่งยืน สามารถควบคุมรายจ่ายในครัวเรือน และคำนวณต้นทุนของการประกอบอาชีพได้ โดยต้นทุนประกอบอาชีพ คือ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายจากการประกอบอาชีพของแต่ละอาชีพที่ทำ เช่น อาชีพปลูกข้าว อาชีพปลูกมันสำปะหลัง อาชีพเลี้ยงปลานิลในกระชัง อาชีพเพาะเห็ดฟาง อาชีพเลี้ยงโค เป็นต้น (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2566)

จากแนวคิดการบัญชีต้นทุนสำหรับธุรกิจผลิตและต้นทุนประกอบอาชีพข้างต้นสรุปได้ว่าการดำเนินธุรกิจผลิต แบ่งต้นทุนออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต และ 2) ต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต คือ ค่าใช้จ่ายในการขายและค่าใช้จ่ายในการบริหาร ซึ่งผู้ประกอบการต้องมีความรู้ในการคำนวณต้นทุนการผลิต และวางแผนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เกิดของเสีย ของมีตำหนิ และเศษซากในปริมาณน้อยที่สุด ซึ่งในชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพจะต้องจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพหรือต้นทุนการผลิต นั่นก็คือ บัญชีรายรับ-รายจ่ายจากการประกอบอาชีพ ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาโครงสร้างต้นทุนประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต และการนำข้อมูลต้นทุนไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตต้นทุนการผลิตของอาชีพต้นแบบที่ได้ทำการทดลองฝึกปฏิบัติการคือ อาชีพเพาะเห็ดนางฟ้า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิมพ์พิศา วรรณจิตร และ ปวีณา กองจันทร์ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ทำบัญชีได้รับประสบการณ์การทำบัญชีที่ถูกต้อง ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอย่างเต็มกำลังจะช่วยให้การจัดทำบัญชีมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

กิริยา ยี่สุนแซม (2561) ได้ศึกษา การจัดการความรู้ด้านการบัญชีและการเงินโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มจัดการขยะ ตำบลริมเหนือ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าหลังจากมีการนำระบบบัญชีมาฝึกปฏิบัติจริง ส่งผลให้กลุ่มบันทึกบัญชีและจัดทำงบการเงินได้อย่างถูกต้อง โดยมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 71

พิมลพรรณ บุญยะเสนา และ วรลักษณ์ หิมะกลัศ (2561) ได้ศึกษากิจกรรมและเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้กำหนดเป้าหมายให้เกิดเครือข่ายในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการผลิตและการตลาดสินค้า OTOP และด้านสถาบันการเงินชุมชน พบว่า การจัดกิจกรรมกระบวนการฝึกวิเคราะห์ให้กับกลุ่มชุมชนโดยจัดอบรมพัฒนาอาชีพ ซึ่งภายหลังการฝึกอบรมได้มีการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อการดำเนินการทดลองการผลิตและทดลองตลาดภายในชุมชนจนเป็นที่น่าพอใจ และปัจจัยสู่ความยั่งยืนคือรู้จักการสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่าย และหน่วยงานภายนอก

ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และ อีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถนำความรู้และแนวคิดต่างๆ จากการอบรมมาพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากความร่วมมือ ร่วมใจ แสดงความคิดเห็นและนำรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (ต้นแบบ) ประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (ต้นแบบ) สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มากขึ้น

ลลิตา พิมพา (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพของกลุ่มสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การทดสอบความรู้ความเข้าใจการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพก่อนการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.43) และหลังการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.67) และจากการทดลองนำความรู้ไปประยุกต์ใช้โดยส่วนใหญ่สามารถบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย และคำนวณต้นทุนประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้อง โดยผู้ทำบัญชีกลุ่มสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08) และสามารถบันทึกบัญชีตามคู่มือสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่าย สมุดบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพได้ สามารถนำข้อมูลทางบัญชีไปคำนวณหาต้นทุนจากการประกอบอาชีพ ค่าณบกหักกำไรขาด-ทุน (สุทธิ) ได้ถูกต้อง (คิดเป็นร้อยละ 82.05) และจำแนกประเภทต้นทุนตามโครงสร้างต้นทุนผลิตภัณฑ์ได้ถูกต้อง (คิดเป็นร้อยละ 100.00)

ชมภูษ นุ่นนาค และคณะ (2563) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านแรงงาน และด้านการประสานความร่วมมือ พบว่า 1) การจัดการด้านต่างๆ ได้แก่ (1) ด้านการเงิน กลุ่มมีเงินทุนของตนเอง (2) ด้านการผลิต กลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ โดยเน้นการผลิตแบบอินทรีย์ (3) ด้านการตลาด กลุ่มมีการวางแผนการตลาด สำรวจความต้องการของลูกค้า (4) ด้านการบริหารกลุ่ม มีผู้นำที่ดี มีความเสียสละ มุ่งมั่น มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (5) ด้านแรงงาน สมาชิกกลุ่มมีทักษะความเชี่ยวชาญ มีทัศนคติที่ดี และ (6) ด้านการประสานความร่วมมือ กลุ่มมีการประสานงานอย่างต่อเนื่องระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ รวมถึงมีการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 2) ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ (1) ด้านการผลิต ไม่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต สินค้าไม่มาดั่งใจ บรรจุภัณฑ์ขาดเอกลักษณ์และความทันสมัย (2) ด้านการตลาด สถานที่จัดจำหน่ายสินค้าไม่สวยงาม ไม่โดดเด่นไม่มีเอกลักษณ์ และ (3) ด้านการบริหารกลุ่ม ไม่มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นต้น

พิมพ์ปวีณ์ มะณีวงศ์ (2563) ได้ศึกษาการตัดสินใจยอมรับระบบบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพกับการยกระดับศักยภาพของเกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้เกี่ยวข้องควรพิจารณาทบทวนการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มออมทรัพย์ให้ผู้ทำบัญชีได้รับประสบการณ์การทำบัญชีที่ถูกต้อง ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอย่างเต็มกำลังจะช่วยให้ผู้ทำบัญชีสามารถจัดทำบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้นำชุมชนควรเสริมสร้างองค์ความรู้ในเรื่องบัญชีให้กับประชาชนในชุมชน และสนับสนุนให้มีระบบการติดตาม ระบบให้คำปรึกษาด้านการจัดทำบัญชีที่มีประสิทธิภาพ การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้ดำเนินการทำหน้าที่ที่พี่เลี้ยงและที่ปรึกษาเชิงภาคีเครือข่ายในการติดตามการจัดทำบัญชี

นิศรา จันทรเจริญสุข และ เพราพิลาส ประสิทธิ์บุรีรักษ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการธุรกิจชุมชน โดยได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดความยั่งยืนคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่เชื่อมโยงลักษณะพื้นที่ บริบทวัฒนธรรม และศักยภาพของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการหนุนเสริมการจัดการธุรกิจชุมชนโดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร ด้านการแปรรูปผลผลิต ด้านการตลาด ด้านการบัญชี เป็นต้น

นวิรัตน์ นิธิชัยอนันต์ และ ทำนอง ชิดชอบ (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน พบว่า การส่งเสริมอาชีพให้เกิดความยั่งยืนนั้นจะต้องส่งเสริมอาชีพจากภูมิปัญญา ทนทางสังคม และทรัพยากรในท้องถิ่น และมีกระบวนการให้คนในชุมชนได้เรียนรู้การประกอบการธุรกิจชุมชน

ลลิตา พิมพา, อินทร์ อินอุ้นโชติ และ ศักดิ์ศรี สืบสิงห์ (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจการบริหารจัดการกลุ่มก่อนการทดลองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน มีความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตมากที่สุด ($\bar{X}=3.72$) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ($\bar{X}=3.70$) การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X}=3.56$) การจัดการด้านการตลาด ($\bar{X}=3.40$) และการจัดการด้านการเงินและการบัญชี ($\bar{X}=3.29$) และระดับความรู้ความเข้าใจหลังการทดลองฝึกปฏิบัติการจริงในภาพรวมเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 15.25 โดยเมื่อพิจารณารายด้านที่เพิ่มมากที่สุด คือ การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 17.30 รองลงมาคือ การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ คิดเป็นร้อยละ 17.13 การจัดการด้านการตลาด คิดเป็นร้อยละ 16.18 การจัดการด้านการเงินและการบัญชี คิดเป็นร้อยละ 16.14 และการจัดการด้านการผลิต คิดเป็นร้อยละ 10.48

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นสรุปได้ว่า การนำระบบบัญชีมาฝึกปฏิบัติจริงส่งผลให้กลุ่มบันทึกบัญชีและจัดทำงบการเงินได้อย่างถูกต้อง ซึ่งระดับความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนหลังการทดลองฝึกปฏิบัติการจริงในภาพรวมเพิ่มขึ้น และจากการทดลองนำความรู้ไปประยุกต์ใช้โดยส่วนใหญ่สามารถบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย และคำนวณต้นทุนประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้อง โดยสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถนำความรู้และแนวคิดต่างๆ จากการอบรมมาพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดทำให้เกิดการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (ต้นแบบ) ซึ่งมีแนวทางการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านแรงงาน และด้านการประสานความร่วมมือ ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ทำบัญชีได้รับประสบการณ์การทำบัญชีที่ถูกต้อง ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีระบบการติดตามและระบบให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้นำชุมชน 11 ชุมชน จำนวน 11 คน กลุ่มอาชีพชุมชนและวิสาหกิจชุมชน จำนวน 17 กลุ่ม ในพื้นที่ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ กลุ่มทอดผ้าฝ้าย (หมู่ที่ 1) กลุ่มเพาะเห็ด (หมู่ที่ 2,3,4,8,10,11) กลุ่มทอเสื่อกก (หมู่ที่ 2,4,7) กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ (หมู่ที่ 3,10) กลุ่มเลี้ยงโค (หมู่ที่ 3) กลุ่มทอดผ้าไหม (หมู่ที่ 3) กลุ่มข้าวกลั่น (หมู่ที่ 3) กลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าว (หมู่ที่ 9) และกลุ่มนาแปลงใหญ่ (หมู่ที่ 8) และอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพชุมชนและวิสาหกิจชุมชน และอาจารย์มหาวิทยาลัยในรูปแบบการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการด้านอาชีพและการจัดทำบัญชี ซึ่งเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2565 จนถึง ธันวาคม 2565 และวิธีวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากสมาชิกหมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 4 ที่เพาะเห็ด จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน (ก่อน-หลังอบรมและทดลอง) และศึกษาความสามารถทางบัญชี พฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชี โดยเก็บข้อมูลใช้ระยะเวลาเก็บแบบสอบถาม 1 เดือน คือ มกราคม 2566

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเชิงปฏิบัติการอาชีพต้นแบบ ได้แก่ กลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 สมาชิกกลุ่มรวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน ในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสมัครใจ และเริ่มทำการทดลองฝึกปฏิบัติจริงเป็นระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2566 จนถึงเดือนกรกฎาคม 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ศึกษาปัญหาและความต้องการด้านอาชีพและการจัดทำบัญชีของคนในชุมชน ซึ่งใช้การสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการด้านอาชีพและการจัดทำบัญชีเพื่อให้ได้อาชีพต้นแบบและองค์ความรู้ตามที่ชุมชนต้องการ โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์และเข้าร่วมกิจกรรม และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพ ทูทางสังคม ภูมิปัญญาอาชีพ วัตถุดิบและทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมอาชีพชุมชนต้นแบบ ใช้การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมอาชีพต้นแบบ และนำไปสู่การทดลองฝึกปฏิบัติการของอาชีพต้นแบบ จากนั้นใช้การสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียน และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการฝึกปฏิบัติการ

ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม โดยมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert (1967) ได้กำหนดระดับความรู้ความเข้าใจ/ระดับปัญหา แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด 5 คะแนน มาก 4 คะแนน ปานกลาง 3 คะแนน น้อย 2 คะแนน และน้อยที่สุด 1 คะแนน โดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรายละเอียดดังนี้

- 1) การศึกษาข้อมูลความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน โดยแยกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน

2) การศึกษาความสามารถทางบัญชี พฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชี โดยแยกออกเป็น 3

ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลความสามารถทางบัญชีและพฤติกรรมการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านสภาพปัญหาในการจัดทำบัญชี การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ

3) การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการทดลองนำความรู้ที่ได้รับไปฝึกปฏิบัติการจริงในการจัดทำบัญชีตามระยะเวลาการทดลอง 6 เดือน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ คือ การตรวจสอบรายการ การนำความรู้ไปปฏิบัติ การตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย จากการประกอบอาชีพ การคำนวณต้นทุนประกอบอาชีพ (ต้นทุนการผลิต) คำนวณกำไร-ขาดทุน แยกประเภทต้นทุน งบกำไรขาดทุน และงบแสดงฐานะการเงิน

3. การประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทดสอบคุณภาพเครื่องมือ 2 ส่วนคือ ค่าความเที่ยงตรงและค่าความเชื่อมั่น โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความของแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด ดังนี้

1) แบบสอบถามการศึกษาข้อมูลความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน พบว่า ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 โดยข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 แสดงว่าเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์เนื้อหาที่มีความครอบคลุม (อารยา องค์เอี่ยม และ พงศ์ธรา วิจิตเวชไพศาล, 2561) และการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาค่าความเชื่อมั่นของ Cronbach's alpha ซึ่งผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่มีการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้รับผิดชอบทำบัญชีกลุ่มอาชีพอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรสำหรับการวิจัย จำนวน 30 ชุด และได้ค่า Alpha แบบสอบถามเท่ากับ 0.820 ซึ่งเกิน 0.7 จึงถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Nunnally & Bernstein, 1994)

2) แบบสอบถาม การศึกษาความสามารถทางบัญชี พฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชี พบว่า ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 โดยมีข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 แสดงว่าเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์เนื้อหาที่มีความครอบคลุม (อารยา องค์เอี่ยม และ พงศ์ธรา วิจิตเวชไพศาล, 2561) และการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาค่าความเชื่อมั่นของ Cronbach's alpha ซึ่งผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่มีการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้รับผิดชอบทำบัญชีกลุ่มอาชีพอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรสำหรับการวิจัย จำนวน 30 ชุด และได้ค่า Alpha แบบสอบถามเท่ากับ 0.849 ซึ่งเกิน 0.7 จึงถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Nunnally & Bernstein, 1994)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลภาคสนามใช้การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม การถ่ายทอดองค์ความรู้ การทดลอง การสังเคราะห์ รวมถึงการตรวจสอบรายการ การนำความรู้ไปปฏิบัติ และการตรวจสอบความถูกต้องในการจัดบันทึกบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ การสังเกตการณ์จากการปฏิบัติงานจริงของกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลา 4 เดือน โดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1) การสนทนากลุ่ม กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 4-6 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 11 คน ตัวแทนกลุ่มอาชีพชุมชน/วิสาหกิจชุมชน จำนวน 17 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการด้านอาชีพและการจัดทำบัญชีของคนในชุมชน และเลือกอาชีพต้นแบบและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้นำชุมชน จำนวน 11 คน และตัวแทนกลุ่มอาชีพชุมชน/วิสาหกิจชุมชน จำนวน 17 คน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ทูทางสังคม ภูมิปัญญาอาชีพ วัตถุประสงค์และทรัพยากรในท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลเป็นรายคน ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เป็นประเด็นคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเต็มที่ครบถ้วนและเป็นจริงมากที่สุด (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยจะนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ไปตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งในแต่ละชุมชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซ้ำ

3) การใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และการศึกษาความสามารถทางบัญชี พฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชี โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มเพาะเห็ดหนูที่ 3 และหนูที่ 4 จำนวน 30 คน ที่เข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยสมัครใจ จากอาชีพต้นแบบที่ชุมชนเลือกคือ อาชีพเพาะเห็ดนางฟ้า และผู้วิจัยใช้วิธีเก็บด้วยตนเองร่วมกับผู้ช่วยนักวิจัย

4.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลา 6 เดือน ใช้เครื่องมือดังนี้

1) ถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมอาชีพต้นแบบคือ การเพาะเห็ดนางฟ้า การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และการจัดทำบัญชี ผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาถ่ายทอดองค์ความรู้และฝึกปฏิบัติการตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ โดยมีระยะเวลาการอบรม 3 วัน

2) การทดลอง โดยทดลองอาชีพต้นแบบ 2 กรณี คือ 1) กรณีซื้อก้อนเห็ดนางฟ้ามาเปิดดอกและจำหน่ายผลผลิต และ 2) กรณีทำก้อนเห็ดนางฟ้าและจำหน่ายผลผลิต และใช้การจัดบันทึกในสมุดบันทึกการเพาะเห็ด และสมุดบัญชีรายรับ - รายจ่ายในการประกอบอาชีพ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนและจัดทำงบการเงิน โดยมีระยะเวลาทดลอง 6 เดือน เมื่อครบตามระยะเวลาผู้วิจัยประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ โดยตรวจสอบความถูกต้องของการจัดบันทึกบัญชี ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเป็นระยะๆ พร้อมให้ข้อเสนอแนะและอธิบายชี้แจงในประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเข้าใจผิดในการจัดบันทึกบัญชี

3) การสนทนากลุ่ม หลังจากทดลองเชิงปฏิบัติการไปประมาณ 6 เดือน ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ได้เข้าไปสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มคือ กลุ่มเพาะเห็ดเห็ดที่ 3 และเห็ดที่ 4 เพื่อไปสอบถามถึงวิธีการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน การจัดทำบัญชี ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

4) แบบสอบถาม ใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซ้ำอีกครั้งเพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลอง

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำกระบวนการวิธีวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพดังนี้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจะเริ่มตั้งแต่เริ่มการวิจัยและดำเนินไปตามกระบวนการ จนถึงผลการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการต่อเนื่องและลึบประเด็นการวิจัยให้แหลมคมซึ่งก็คือการถกกันของสามมุมใน “วงล้อแห่งความรู้” คือประเด็นหรือคำถามการวิจัย แนวคิดทฤษฎี และข้อมูลหรือสิ่งที่ค้นพบ โดยเมื่อได้ข้อมูลแล้วได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation หรือที่ Denzin (1978) เรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า” พร้อมกับตรวจสอบรายการพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีของกลุ่มตัวอย่าง

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ลงรหัสแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีสถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาและความต้องการด้านอาชีพและการจัดทำบัญชีของคนในชุมชน พบว่า ปัญหาด้านอาชีพคือ คนในชุมชนประกอบอาชีพหลักทำนา ส่วนอาชีพเสริมมีความคล้ายคลึงกันของกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนทุกชุมชน โดยกลุ่มขาดระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน และสมาชิกกลุ่มโดยส่วนใหญ่เป็นผู้อาวุโสทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง สมาชิกกลุ่มขาดทักษะและความชำนาญด้านการประกอบอาชีพ ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงาน และปัญหาการจัดทำบัญชีคือ ขาดองค์ความรู้การจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง ไม่มีเวลาในการจัดทำ ไม่สามารถคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ สินค้า และบริการได้ โดยชุมชนมีความต้องการให้มีการส่งเสริมอาชีพจากภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมของคนในชุมชน เช่น การเพาะเห็ด ทอเสื่อ ขนมห่อผ้าไหม น้ำดื่ม เป็นต้น และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ๆ ทั้งด้านการประกอบอาชีพ การผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม การจัดทำบัญชีและงบการเงินเพื่อนำไปสู่การเข้าถึงแหล่งทุนต่างๆ และคนในชุมชนมีมติร่วมกันในการเลือกอาชีพต้นแบบคือ อาชีพเพาะเห็ดนางฟ้า เนื่องจากคนในชุมชนมีภูมิปัญญาเดิมในการเพาะเห็ดและมีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักรและโรงเรือนที่พร้อมในการทดลองเชิงปฏิบัติการ

“ชุมชนบ้านท่าม่วง ได้รับโรงเรือนเพาะเห็ด วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องจักร โดยมีโรงเรือนเพาะเห็ดที่สามารถบรรจุก้อนเห็ดได้ 2,000-2,500 ก้อน จำนวน 3 โรงเรือน เครื่องผสมวัตถุดิบทำก้อนเห็ด จำนวน 1 เครื่อง เครื่องอบก้อนเห็ด จำนวน 1 เครื่อง ซึ่งกลุ่มสามารถผลิตก้อนเห็ดได้เอง และมีความต้องการให้ส่งเสริมอาชีพเพาะเห็ดเพราะคนในชุมชนมีองค์ความรู้เดิมและมีโรงเรือน วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องจักรพร้อม แต่กลุ่มขาดระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจนไม่สามารถคำนวณต้นทุนและจัดทำงบการเงินได้ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีและการคำนวณต้นทุนน้อย และไม่มีการจัดทำบัญชีอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการหลงลืมการจัดทำบัญชีไป” (ตัวแทนกลุ่มอาชีพชุมชน/วิสาหกิจชุมชน ชุมชนบ้านท่าม่วง หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 9)

2. การศึกษาข้อมูลความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.70 ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 มีรายได้รวมเฉลี่ยของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 4,000 บาท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.70 มีรายจ่ายรวมเฉลี่ยของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 4,000 บาท จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 โดยมีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ก่อนการทดลองฝึกปฏิบัติการ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน (ก่อนการทดลองฝึกปฏิบัติการ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ด้านการเงิน	2.91	0.56	ปานกลาง
2. ด้านการผลิต	3.17	0.47	ปานกลาง
3. ด้านการตลาด	2.65	0.47	ปานกลาง
4. ด้านการบริหารกลุ่ม	3.12	0.60	ปานกลาง
5. ด้านแรงงาน	3.25	0.56	ปานกลาง
6. ด้านการประสานความร่วมมือ	3.29	0.50	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.07	0.53	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ก่อนการทดลองฝึกปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.07$, $SD=0.53$) โดยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านการประสานความร่วมมือมากที่สุด ($\bar{X}=3.29$, $SD=0.50$) รองลงมา คือ ด้านแรงงาน ($\bar{X}=3.25$, $SD=0.56$) ด้านการบริหารกลุ่ม ($\bar{X}=3.22$, $SD=0.41$) ด้านการผลิต ($\bar{X}=3.17$, $SD=0.47$) ด้านการเงิน ($\bar{X}=2.91$, $SD=0.56$) และด้านการตลาด ($\bar{X}=2.65$, $SD=0.47$)

3. การศึกษาความสามารถทางบัญชี พฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.70 โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และส่วนใหญ่มีรายได้ของผู้จัดบันทึกบัญชีครัวเรือน (เฉลี่ยต่อเดือน) ต่ำกว่า 4,000 บาท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 และรายจ่ายของผู้จัดบันทึกบัญชีครัวเรือน (เฉลี่ยต่อเดือน) ต่ำกว่า 4,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยรู้จัก “บัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ” จากการศึกษาด้วยตนเอง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 31.71 จากการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ พบว่า โดยส่วนใหญ่ เคยทำ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 โดยวัตถุประสงค์ในการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพส่วนใหญ่คือ เพื่อควบคุมรายจ่ายในครอบครัวและต้นทุนการผลิต จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพส่วนใหญ่มีระยะเวลา 1-3 เดือน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 และลักษณะการบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพโดยส่วนใหญ่ สรุปยอดเป็นรายเดือน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00

ด้านสภาพปัญหาในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีปัญหาในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพในภาพรวมระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$, $SD=1.30$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยภายนอกมีปัญหามากที่สุด ($\bar{X}=3.24$, $SD=1.29$) คือ เจ้าหน้าที่ไม่มีการติดตามผลการบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ ($\bar{X}=3.63$, $SD=1.37$) รองลงมา คือ ปัจจัยภายใน ($\bar{X}=2.95$, $SD=1.31$) คือ ยังขาดประสบการณ์ในการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ ($\bar{X}=3.70$, $SD=1.26$) และปัจจุบันไม่มีการบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ($\bar{X}=3.70$, $SD=1.37$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ การสนทนากลุ่ม การทดลองและแบบสอบถาม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. เพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีและการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ผู้ความเป็นผู้ประกอบการชุมชน พบว่า อาชีพต้นแบบที่ถูกคัดเลือกเข้าสู่กระบวนการทดลองคือ การเพาะเห็ดนางฟ้า กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ซึ่งได้รับถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง การเพาะเห็ดนางฟ้า การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และการจัดทำบัญชี ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านแรงงานและด้านการประสานความร่วมมือ โดยกลุ่มได้นำองค์ความรู้ไปฝึกปฏิบัติการและทดลองอาชีพต้นแบบเพาะเห็ดนางฟ้า มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการเงิน ปัจจุบันกลุ่มเพาะเห็ดได้ระดมทุนจากสมาชิกเพิ่ม และยืมเงินสำรองจ่ายจากประธานกลุ่มโดยไม่จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ และนำเงินกองทุนที่ใช้สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มมาใช้สำรองในการดำเนินงาน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคด้านการเงินไม่มีเนื่องจากกลุ่มมีการระดมทุนและยืมเงินสำรองมาใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่ม

2) ด้านการผลิต กลุ่มจัดหาสมาชิกที่สมัครใจเข้ามาทำงานในกระบวนการดูแลรักษา เก็บเกี่ยวและจำหน่ายผลผลิต โดยจ่ายค่าตอบแทนให้เป็นรายวัน และจ่ายเป็นค่านายหน้าจากยอดขาย (60 : 40) กลุ่มมีการปรับปรุง

โรงเรียนเพาะเห็ดให้อากาศถ่ายเทได้ดียิ่งขึ้น และมีการรดน้ำระหว่างวันบ่อยขึ้นเนื่องจากช่วงที่ปลูก ก.พ.-ก.ค. 2566 อากาศร้อนมาก และได้นำดอกเห็ดที่ไม่สมบูรณ์ไปขายลดราคาจากราคาขายปกติ บางส่วนนำไปแปรรูปทำแหนมเห็ด น้ำพริกเห็ด และแบ่งกันไปประกอบอาหาร ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานกลุ่มในปัจจุบันคือ สมาชิกแต่ละท่านไม่สามารถทำงานเบ็ดเสร็จได้ครบทุกขั้นตอน ผลผลิตน้อยและดอกเห็ดเล็ก อากาศร้อนจัด โรงเรียนบางหลังไม่เหมาะแก่การปลูกเห็ดนางฟ้า และจากการทดลองฝึกปฏิบัติการอาชีพต้นแบบ การเพาะเห็ดนางฟ้า กลุ่มเพาะเห็ดได้มีการทดลอง 2 กรณี คือ 1) กรณีซื้อก้อนเห็ดนางฟ้ามาเปิดดอกและจำหน่ายผลผลิต และ 2) กรณีทำก้อนเห็ดนางฟ้าและจำหน่ายผลผลิต และใช้การจดบันทึกในสมุดบันทึกการเพาะเห็ด และสมุดบัญชีรายรับ - รายจ่ายในการประกอบอาชีพ โดยมีระยะเวลาทดลอง 6 เดือน พบว่า

1. กรณีซื้อก้อนเห็ดนางฟ้ามาเปิดดอกและจำหน่ายผลผลิต กลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 รวมจำนวน 1,500 ก้อน ผลผลิตได้ทั้งหมด 157 กิโลกรัม และจำหน่ายราคากิโลกรัมละ 80 บาท โดยนำเฉพาะดอกที่สวยงามและสมบูรณ์จำหน่ายเพียง 147 กิโลกรัม และเมื่อคำนวณต้นทุน กำไร พบว่า กลุ่มมีต้นทุนการผลิตสำหรับซื้อก้อนเห็ดนางฟ้ามาจำหน่าย เท่ากับ 28,198 บาท และมีรายได้จากการขายเห็ดนางฟ้า 11,748 บาท ทำให้ผลการดำเนินงานของกลุ่มขาดทุน เท่ากับ 16,450 บาท

2. กรณีทำก้อนเห็ดนางฟ้าและจำหน่ายผลผลิต กลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ร่วมกันผลิตก้อนเห็ดนางฟ้าและเปิดดอกจำหน่ายเอง โดยผลิตก้อนเห็ดนางฟ้า 2,500 ก้อน เป็นก้อนที่สมบูรณ์ 2,275 ก้อน ของเสียรวม 225 หน่วย แยกเป็น ของเสียตามปกติ 205 หน่วย ของเสียเกินปกติ 20 หน่วย โดยผลิตก้อนเห็ดนางฟ้าต้นทุนก้อนละ 4.747 บาท หรือ 4.75 บาท ซึ่งกลุ่มเพาะเห็ดสามารถลดต้นทุนการผลิตจากการซื้อก้อนเห็ดนางฟ้ามาเปิดดอกจำหน่ายได้เท่ากับ 8.25 บาท (ซื้อราคา 13 บาท - ต้นทุนผลิต 4.75 บาท) และมีกำไรจากการจำหน่ายก้อนเห็ดนางฟ้า เท่ากับ 10,724 บาท และกลุ่มได้ดำเนินการทดลองเปิดก้อนเห็ดที่กลุ่มทำการผลิตเอง จำนวน 1,500 ก้อน เพื่อจัดจำหน่ายผลผลิตและทำการเปรียบเทียบกับผลผลิตที่ได้จากการสั่งซื้อก้อนเห็ดมาเปิดดอกจำหน่าย พบว่า มีรายได้ขายดอกเห็ดนางฟ้า (220 กก. x 80 บาท) เท่ากับ 17,600 บาท และมีค่าใช้จ่ายเท่ากับ 19,410 บาท โดยกลุ่มมีผลการดำเนินงานขาดทุนเท่ากับ 1,810 บาท และเมื่อเปรียบเทียบผลผลิต พบว่า ถ้ากลุ่มผลิตก้อนเห็ดเองสามารถให้ผลผลิตดอกเห็ดได้ 220 กก. ส่วนก้อนเห็ดที่ซื้อเข้ามาให้ผลผลิตดอกเห็ดที่สมบูรณ์จำหน่ายได้เพียง 147 กก. ซึ่งผลิตก้อนเห็ดเองทำให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น 73 กิโลกรัม นอกจากนี้กลุ่มสามารถลดต้นทุนการสั่งซื้อวัตถุดิบได้คือ ขี้เลื่อย โดยสั่งซื้อในปริมาณที่ประหยัดที่สุด 3,000 กิโลกรัมต่อรอบ ทำให้ลดต้นทุนการสั่งซื้อได้ 1,500 บาทต่อรอบ

3) ด้านการตลาด การดำเนินการของกลุ่มเพาะเห็ดมีการวางแผนการตลาดโดยจัดจำหน่ายภายในชุมชน และส่งพ่อค้าแม่ค้าตลาดอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่มีลูกค้ามาเดินจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก จึงไม่มีปัญหาและอุปสรรคในด้านการตลาดเนื่องจากในรอบการผลิตที่ผ่านมาผลผลิตมีไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดที่มีความต้องการเป็นจำนวนมาก

4) ด้านการบริหารกลุ่ม กลุ่มเพาะเห็ดได้มีการประชุมสมาชิกกลุ่มและตกลงแนวทางปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในการแบ่งผลกำไร และข้อตกลงการทำงานภายในกลุ่ม ซึ่งกลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 มีโครงสร้างการบริหารงานตามกฎระเบียบการจัดตั้งกลุ่มอาชีพชุมชน โดยการบริหารงานกลุ่มให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ทุกคน นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ตามศักยภาพและการทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำงานให้กับกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรค คือ สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมและการแบ่งแยกหน้าที่กันทำงาน ความรับผิดชอบต่องาน และข้อตกลงที่ชัดเจนในการแบ่งผลกำไรร่วมกัน

5) ด้านแรงงาน กลุ่มดำเนินการคัดเลือกแรงงานที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการผลิตก้อนเห็ด ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวและจำหน่ายผลผลิตเข้ามาทำงานในกลุ่มและจ่ายค่าตอบแทนพิเศษให้ ปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดแรงงานเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้สูงอายุ และสมาชิกมีภารกิจทางครอบครัวมาก แรงงานบางส่วนยังขาดทักษะและความเชี่ยวชาญในการเพาะเห็ด

6) ด้านการประสานความร่วมมือ ประธานกลุ่มทำงานผ่านเครือข่ายพัฒนาชุมชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานท้องถิ่น โดยสนับสนุนเงินทุนและองค์ความรู้ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ขอสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์เครื่องจักรในการทำก้อนเห็ดโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิตก้อนเห็ด จากคลินิกวิทยาศาสตร์ และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ดังนั้นกลุ่มจึงไม่มีปัญหาและอุปสรรคด้านการประสานความร่วมมือเนื่องจากกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานเครือข่ายทางวิชาการในพื้นที่และมีสถาบันการศึกษาที่คอยให้คำแนะนำและถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับกลุ่ม

2. ประเมินผลการเพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีและการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ผู้ความเป็นผู้ประกอบการชุมชน พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม มีการนำความรู้ไปใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ในด้านการประสานความร่วมมือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ ด้านการบริหารกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 90.00 ด้านแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 80.00 ด้านการเงิน คิดเป็นร้อยละ 70.00 ด้านการผลิต คิดเป็นร้อยละ 70.00 และด้านการตลาด คิดเป็นร้อยละ 60.00

2) ความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน พบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน หลังการทดลองเชิงปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$, $SD=0.30$) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านแรงงานมากที่สุด ($\bar{X}=3.81$, $SD=0.41$) รองลงมาคือ ด้านการประสานความร่วมมือ ($\bar{X}=3.78$, $SD=0.23$) ด้านการผลิต ($\bar{X}=3.67$, $SD=0.29$) ด้านการบริหารกลุ่ม ($\bar{X}=3.65$, $SD=0.31$) ด้านการเงิน ($\bar{X}=3.62$, $SD=0.30$) และด้านการตลาด ($\bar{X}=3.41$, $SD=0.29$)

3) ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ก่อน-หลังการทดลองฝึกปฏิบัติการ ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน (ก่อน-หลังการทดลองฝึกปฏิบัติการ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (ก่อน)	ค่าเฉลี่ย (หลัง)	ร้อยละเพิ่มขึ้น/ลดลง
1. ด้านการเงิน	2.91	3.62	24.40 %
2. ด้านการผลิต	3.17	3.67	15.77%
3. ด้านการตลาด	2.65	2.65	3.41%
4. ด้านการบริหารกลุ่ม	3.12	3.65	16.99%
5. ด้านแรงงาน	3.25	3.81	17.23%
6. ด้านการประสานความร่วมมือ	3.29	3.29	14.89%
ค่าเฉลี่ยรวม	3.07	3.66	19.22%

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ก่อน-หลังการทดลองฝึกปฏิบัติการ ในภาพรวมหลังการทดลองผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 19.22 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านการตลาดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 28.68 รองลงมาคือ ด้านการเงิน คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 24.40 ด้านแรงงาน คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 17.23 ด้านการบริหารกลุ่ม คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 16.99 ด้านการผลิต คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 15.77 และด้านการประสานความร่วมมือ คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 14.89

4) การตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกบัญชีตามคู่มือบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ ปรากฏผลการตรวจสอบดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกบัญชีตามคู่มือบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ

รายการประเมิน	กลุ่มเพาะเห็ด หมู่ที่ 3		กลุ่มเพาะเห็ด หมู่ที่ 4		ร้อยละ ความ ถูกต้อง
	ถูก ต้อง	ไม่ ถูกต้อง	ถูก ต้อง	ไม่ ถูกต้อง	
การบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย	√	-	√	-	100.00
การแยกประเภทต้นทุน (วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิต)	√	-	√	-	100.00
การคำนวณหาต้นทุนประกอบอาชีพ (ต้นทุนการผลิต)	√	-	-	√	50.00

รายการประเมิน	กลุ่มเพาะเห็ด หมู่ที่ 3		กลุ่มเพาะเห็ด หมู่ที่ 4		ร้อยละ ความ ถูกต้อง
	ถูก ต้อง	ไม่ ถูกต้อง	ถูก ต้อง	ไม่ ถูกต้อง	
การคำนวณ ผลกำไร-ขาดทุน (รายได้ – ค่าใช้จ่าย)	✓	-	✓	-	100.00
การจัดทำงบการเงิน (งบกำไรขาดทุน งบแสดงฐานะการเงิน)	-	✓	-	✓	0.00

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย แยกประเภทต้นทุน (วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิต) และการคำนวณผลกำไร-ขาดทุน (รายได้-ค่าใช้จ่าย) ได้ถูกต้อง 100% และการคำนวณหาต้นทุนประกอบอาชีพ (ต้นทุนการผลิต) มีเฉพาะกลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 3 ที่สามารถคำนวณต้นทุนเพาะเห็ดนางฟ้าได้ถูกต้อง ทั้งนี้จากการสอบถามเนื่องมาจากผู้จัดทำบัญชีของกลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 3 เคยมีประสบการณ์ทำบัญชีมาก่อนและเข้าอบรมการทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง ส่วนกลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 4 มีความเข้าใจผิดคลาดเคลื่อนในการคำนวณต้นทุนส่งผลให้การคำนวณต้นทุนเพาะเห็ดนางฟ้าของกลุ่มผิดพลาดและผู้วิจัยได้อธิบายถึงแนวทางปฏิบัติอย่างถูกต้อง และในส่วนการจัดทำงบการเงินนั้นทั้ง 2 กลุ่ม ทำไม่ถูกต้องตามหลักการบัญชี แต่สามารถคำนวณประกอบโดยคร่าวๆ ได้ของงบกำไรขาดทุน แต่บแสดงฐานะการเงินกลุ่มยังขาดความเข้าใจในการจัดทำ

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการด้านอาชีพและการจัดทำบัญชี พบว่า ปัญหาของชุมชนด้านอาชีพคือ อาชีพเสริมมีความคล้ายคลึงกันของทุกชุมชน กลุ่มขาดระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน และสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้อาวุโสขาดทักษะและความชำนาญ ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงาน และปัญหาการจัดทำบัญชีคือ ขาดองค์ความรู้การจัดการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง ซึ่งคนในชุมชน เห็นว่า กลุ่มอาชีพชุมชนและวิสาหกิจชุมชนควรได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดทำบัญชี และควรได้รับการส่งเสริมอาชีพจากภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566) ที่ได้มีแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นคือ ส่งเสริมให้มีระบบการสนับสนุนความเข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนทุกมิติและต่อยอดการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา ส่งเสริมความร่วมมือภาคีการพัฒนาต่างๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนวัตร นิชัยอนันต์ และ ทำนอง ชิดชอบ (2565) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน พบว่า การส่งเสริมอาชีพให้เกิดความยั่งยืนนั้นจะต้องส่งเสริมอาชีพจากภูมิปัญญา ทุนทางสังคม และทรัพยากรในท้องถิ่น และมีกระบวนการให้คนในชุมชนได้เรียนรู้การประกอบการธุรกิจชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิศรา จันทรเจริญสุข และ เพราพิลาส ประสิทธิ์

บุรีรักษ์ (2564) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการธุรกิจชุมชน โดยได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดความยั่งยืนคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่เชื่อมโยงลักษณะพื้นที่ บริบทวัฒนธรรม และศักยภาพของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่น ด้านการตลาด ด้านการบัญชี เป็นต้น

2. การศึกษาข้อมูลความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ก่อนการทดลองฝึกปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านการประสานความร่วมมือมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านแรงงาน ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านการผลิต ด้านการเงิน และด้านการตลาด โดยสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดมีความรู้ความเข้าใจในการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ เพื่อขยายกำลังการผลิตและขยายโอกาสต่างๆ และสามารถสร้างทัศนคติให้กับสมาชิกและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เช่น การจ่ายค่าตอบแทนพิเศษ สอดคล้องกับงานวิจัยของลลิตา พิมพา และคณะ (2566) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนก่อนการทดลองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ การจัดการด้านการตลาด และการจัดการด้านการเงินและการบัญชี และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน (2558) ที่กล่าวว่า กระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนนั้นภาครัฐควรร่วมมือกับภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการสนับสนุนองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันเพื่อเกื้อกูล ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การศึกษาความสามารถทางบัญชี พฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ ในภาพรวมระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยภายนอกมีปัญหามากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่ไม่มีการติดตามผลการบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ รองลงมาคือ ปัจจัยภายในคือ ยังขาดประสบการณ์ในการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ และปัจจุบันไม่มีการบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยสมาชิกกลุ่ม เพาะเห็ดเห็นว่ามีไม่แรงจูงใจ เกิดความเบื่อหน่าย และซ้ำซากในการจัดทำบัญชี ขาดแรงกระตุ้นและแรงจูงใจจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันการเงิน สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐที่ให้สิทธิหรือผลประโยชน์ในการกู้ยืมเงินหรือสนับสนุนเงินทุน อุปกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์วิทย์ มะณีวงศ์ (2563) ที่ได้ศึกษาการตัดสินใจยอมรับระบบบัญชีต้นทุนการประกอบอาชีพกับการยกระดับศักยภาพของเกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้นำชุมชนควรเสริมสร้างองค์ความรู้ในเรื่องบัญชีให้กับประชาชนในชุมชน และสนับสนุนให้มีระบบการติดตาม มีระบบให้คำปรึกษาด้านการจัดทำบัญชีด้วยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้ดำเนินการทำหน้าที่ที่เลี้ยงและที่ปรึกษาเชิงภาคีเครือข่ายในการติดตามการจัดทำบัญชีของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีและการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ผู้ความเป็นผู้ประกอบการชุมชน พบว่า อาชีพต้นแบบคือ การเพาะเห็ดนางฟ้า โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง การเพาะเห็ดนางฟ้า การบริหาร

จัดการธุรกิจชุมชน และการจัดทำบัญชี ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านแรงงาน และด้านการประสานความร่วมมือ และกลุ่มได้นำองค์ความรู้ไปฝึกปฏิบัติกิจการและทดลองอาชีพเพาะเห็ดนางฟ้า พบว่า

1) ด้านการเงิน กลุ่มเพาะเห็ดได้ระดมทุนจากสมาชิกเพิ่ม และยืมเงินสำรองจ่ายจากประธานกลุ่ม จึงไม่มีปัญหาและอุปสรรคด้านการเงินของกลุ่ม

2) ด้านการผลิต กลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิตได้โดยเน้นการทำก้อนเห็ดเอง และขายก้อนเห็ดแทนการเปิดดอกจำหน่ายจะทำให้กลุ่มมีกำไรสุทธิ และสั่งซื้อวัตถุดิบในปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดที่สุดจะช่วยลดต้นทุนการสั่งซื้อวัตถุดิบ ซึ่งกลุ่มมีปัญหาและอุปสรรคคือ สมาชิกไม่สามารถทำงานเบ็ดเสร็จได้ครบทุกขั้นตอน ผลผลิตออกดอกน้อยและดอกเล็ก อากาศร้อนจัด โรงเรือนบางหลังไม่เหมาะแก่การปลูกเห็ดนางฟ้า

3) ด้านการตลาด การดำเนินการของกลุ่มเพาะเห็ดมีการวางแผนการตลาดโดยจัดจำหน่ายภายในชุมชน และส่งพ่อค้าแม่ค้าตลาดอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่มีลูกค้ามาเดินจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก จึงไม่มีปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากในรอบการผลิตที่ผ่านมาผลผลิตมีไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

4) ด้านการบริหารกลุ่ม ได้มีการประชุมสมาชิกกลุ่มและตกลงแนวทางปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในการแบ่งผลกำไร และข้อตกลงการทำงานภายในกลุ่ม แต่มีปัญหาและอุปสรรคคือ สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วม และการแบ่งแยกหน้าที่กันทำงาน ความรับผิดชอบต่องานและข้อตกลงที่ชัดเจนในการแบ่งผลกำไรร่วมกันของสมาชิกทุกคน

5) ด้านแรงงาน กลุ่มดำเนินการคัดเลือกแรงงานที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการผลิตก้อนเห็ด ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวและจำหน่ายผลผลิตเข้ามาทำงานในกลุ่มและจ่ายค่าตอบแทนพิเศษให้ แต่มีปัญหาและอุปสรรคคือ ขาดแรงงานเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้สูงอายุ และสมาชิกมีภารกิจทางครอบครัวมาก แรงงานบางส่วนยังขาดทักษะและความเชี่ยวชาญในการเพาะเห็ด

6) ด้านการประสานความร่วมมือ ประธานกลุ่มทำงานผ่านเครือข่ายพัฒนาชุมชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานท้องถิ่นสนับสนุนทุนและองค์ความรู้ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง จึงไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

สิ่งที่ค้นพบดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของชมภูงูซ หนุนาค และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการวิสาหกิจชุมชน พบว่า

1. การจัดการด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการเงินกลุ่มมีเงินทุนของตนเอง ด้านการผลิตกลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิตได้โดยเน้นการผลิตแบบอินทรีย์ ด้านการตลาดกลุ่มมีการวางแผนการตลาดและสำรวจความต้องการของลูกค้า ด้านการบริหารกลุ่มมีผู้นำที่ดี มีความเสียสละ มุ่งมั่นและมีความสามารถ ด้านแรงงานสมาชิกกลุ่มมีทักษะความเชี่ยวชาญ มีทัศนคติที่ดี และด้านการประสานความร่วมมือกลุ่มมีการประสานงานอย่างต่อเนื่องระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ

2. ปัญหาอุปสรรคคือ ด้านการผลิตไม่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต สินค้าไม่ดึงดูดใจ บรรจุภัณฑ์ขาดเอกลักษณ์และความทันสมัย ด้านการตลาดสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าไม่สวยงาม ไม่โดดเด่นไม่มีเอกลักษณ์ และด้านการบริหารกลุ่มไม่มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นต้น

3. ประเมินผลการเพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีและการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ผู้ความเป็นผู้ประกอบการชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม มีการนำความรู้ไปใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนในด้านการประสาน

ความร่วมมือมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านแรงงาน ด้านการเงิน ด้านการผลิต และด้านการตลาด ซึ่งสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดได้นำความรู้ไปใช้เกี่ยวกับการตั้งกฎกติกา ระเบียบและข้อบังคับกลุ่มให้ชัดเจนและแบ่งแยกหน้าที่ให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน สร้างทัศนคติที่ดีและแรงจูงใจให้กับสมาชิก มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ วางแผนการผลิตและลดต้นทุนการผลิต และสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภชัย เหมือนโพธิ์ และ ธีรศักดิ์ อุณารมเลิศ (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถนำความรู้และแนวคิดต่างๆ จากการอบรมมาพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากความร่วมมือ ร่วมใจ แสดงความคิดเห็นและนำรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (ต้นแบบ) ประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมลพรรณ บุญยะเสนา และ วรลักษณ์ หิมะกลส (2561) ที่ได้ศึกษากิจกรรมและเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้กำหนดเป้าหมายให้เกิดเครือข่ายในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการผลิตและการตลาดสินค้า OTOP และด้านสถาบันการเงินชุมชน พบว่า การจัดกิจกรรมกระบวนการฝึกวิเคราะห์ให้กับกลุ่มชุมชนโดยจัดอบรมพัฒนาอาชีพ ซึ่งภายหลังการฝึกอบรมได้มีการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อการดำเนินการ ทดลองการผลิต และทดลองตลาดภายในชุมชนจนเป็นที่น่าพอใจ และปัจจัยสู่ความยั่งยืนคือ รู้จักการสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่าย และหน่วยงานภายนอก

สำหรับด้านความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน พบว่า มีความรู้ความเข้าใจหลังการทดลองฝึกปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านแรงงานมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประสานความร่วมมือ ด้านการผลิต ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านการเงิน และด้านการตลาด และผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจก่อน-หลังการทดลองฝึกปฏิบัติการ ในภาพรวมหลังการทดลองผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 19.22 โดยสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดเห็นว่า มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดบันทึกข้อมูลทางการตลาด ได้แก่ ยอดขาย ค่าขนส่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ เข้าใจการวิเคราะห์งาน การออกแบบงาน การกำหนดตำแหน่งงาน การสรรหาสมาชิก มีความเข้าใจเกี่ยวกับการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และการควบคุมงานอย่างเป็นระบบ และการสร้างสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลลิตา พิมทา และคณะ (2566) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชน หลังการทดลองฝึกปฏิบัติการในภาพรวมเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 15.25 โดยเมื่อพิจารณารายด้านที่เพิ่มมากที่สุด คือ การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 17.30 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์พิศาวรรณจิตร และ ปวีณา กองจันทร์ (2560) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ทำบัญชีได้รับการอบรมที่ถูกต้อง ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอย่างเต็มกำลังจะช่วยให้การจัดทำบัญชีมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

การตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกบัญชี ตามคู่มือบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ พบว่า สามารถบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย แยกประเภทต้นทุน (วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิต) และการคำนวณผลกำไร-ขาดทุน (รายได้-ค่าใช้จ่าย) ได้ถูกต้อง 100% ซึ่งสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดส่วนใหญ่เคยทำบัญชีมาแล้วแต่ขาดความต่อเนื่อง และเมื่อได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง จึงสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลลิตา พิมพ์ (2563) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพของกลุ่มสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และหลังการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้ทำบัญชีกลุ่มสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่ายจากการประกอบอาชีพ คำนวณหาต้นทุน คำนวณหากำไรขาด-ทุน (สุทธิ) จากการประกอบอาชีพได้ถูกต้อง (คิดเป็นร้อยละ 82.05) และจำแนกต้นทุนตามโครงสร้างต้นทุนผลิตภัณฑ์ได้ถูกต้อง (คิดเป็นร้อยละ 100.00) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิริณา ยี่สุนแซม (2561) ที่ได้ศึกษา การจัดการความรู้ด้านการบัญชีและการเงินโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มจัดการขยะ ตำบลริมเหนือ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลังจากมีการนำระบบบัญชีมาฝึกปฏิบัติจริง ส่งผลให้กลุ่มบันทึกบัญชีและจัดทำงบการเงินได้อย่างถูกต้อง โดยมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 71

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของชุมชนด้านอาชีพคือ กลุ่มอาชีพเสริมในชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน กลุ่มขาดระบบการบริหารจัดการ สมาชิกขาดทักษะและความชำนาญด้านอาชีพ และปัญหาด้านการจัดทำบัญชีคือ ขาดองค์ความรู้การจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง และผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน พบว่า กลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 มีความรู้ความเข้าใจก่อนการทดลองฝึกปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการทดลองมีความรู้ความเข้าใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย แยกประเภทต้นทุน คำนวณผลกำไร-ขาดทุนได้ถูกต้อง การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการส่งเสริมอาชีพต้นแบบช่วยให้คนในชุมชนสามารถเข้าใจการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนและการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ (ต้นทุนการผลิต) เพิ่มมากขึ้น และกลุ่มเพาะเห็ดสามารถลดต้นทุนการผลิตได้โดยการผลิตก่อนเห็ดเอง ซึ่งจะมีผลกำไรถ้ากลุ่มผลิตก่อนเห็ดและจำหน่ายก่อนเห็ดแทนการเปิดดอกเห็ดจำหน่าย นอกจากนี้การสั่งซื้อวัตถุดิบ (ขี้เลื่อย) ในปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดที่สุดจะช่วยลดต้นทุนการสั่งซื้อได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นได้ว่า คนในชุมชนขาดทักษะ ความรู้และความชำนาญในการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมกิจกรรมการอบรมพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้

ความเข้าใจในการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และการจัดทำบัญชี ส่งเสริมให้มีการจัดทำและจดบันทึกบัญชีในสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่ายในการประกอบอาชีพ และจัดกิจกรรมให้กับเกษตรกรได้ฝึกปฏิบัติการจริงเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี

2) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กลุ่มเพาะเห็ดสามารถลดต้นทุนการผลิตได้และมีผลกำไรจากการดำเนินงานเมื่อกลุ่มมีการผลิตก่อนเห็ดเองและขายก่อนเห็ดแทนการเปิดดอกจำหน่าย และใช้การสั่งซื้อวัตถุดิบ (ขี้เลื่อย) ในปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดที่สุดเพื่อลดต้นทุนการสั่งซื้อ

3) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กระบวนการส่งเสริมอาชีพต้นแบบเพื่อให้กลุ่มได้เรียนรู้การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และการจัดทำบัญชี กลุ่มสามารถเรียนรู้และมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพได้เพิ่มขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้และวางแผนการลดต้นทุนในการประกอบอาชีพได้ ดังนั้นหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ควรจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาธุรกิจชุมชน เพื่อให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรในการวางแผนการผลิต การควบคุมต้นทุน การบริหารจัดการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเพิ่มขีดความสามารถทางบัญชีของคนในชุมชนเพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการชุมชนผ่านกระบวนการส่งเสริมอาชีพ สู่การลดต้นทุนบัญชีในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีข้อจำกัดคือ ศึกษาเฉพาะอาชีพการเพาะเห็ดนางฟ้าเท่านั้น การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาและส่งเสริมอาชีพที่หลากหลายตามความต้องการของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพและวางแผนการลดต้นทุนการผลิตในอาชีพที่แตกต่างกันได้

รายการอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2566). พัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่ต้นแบบอาชีพ รูปแบบบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ การคิดกำไร-ขาดทุน จากการประกอบอาชีพ. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2566, จาก https://cad.go.th/ewt_dl_link.php?nid=30024
- กัมพล เพ็ชรล้อมทอง, สุรภา เหมสกุล และ ธนัสดา โรจนตระกูล. (2564). กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตน. วารสารร้อยแก่นสารวิชาการ, 6(12), 354-368.
- กิริณา ยี่สุนแซม. (2561). การจัดการความรู้ด้านการบัญชีและการเงินโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มจัดการขยะ ตำบลริมเหนือ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 7(1), 14-27.
- จรรยา ลิ้มปภากุล. (2565). การบัญชีต้นทุน. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.
- ชมภูษ นุ่นนาค, ปภาวดี มนต์วีต และ วิพร เกตุแก้ว. (2563). แนวทางการจัดการวิสาหกิจชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์สาธิตการเกษตรร้านค้าชุมชน ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 13(2), 21-53.

- ทิวากร เหล่าลือชา. (2563). *การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มุกดาหาร: เอกธรัตน์การพิมพ์.
- นวรรัตน์ นิธิชัยอนันต์ และ ทำนอง ชิตชอบ. (2565). แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน กรณีศึกษา: ธุรกิจชุมชน อำเภอท่งเมือง จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 17(59), 84-92.
- นิศรา จันทรเจริญสุข และ เพราพิลาส ประสิทธิ์บุรีรักษ์. (2564). แนวทางการจัดการธุรกิจชุมชน บ้านแม่ขี้มูก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชชมงคลล้านนา*, 9(2), 17-26.
- พรณิภา รอดวรรณะ. (2560). *การบัญชีต้นทุน: หลักและกระบวนการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ปวีณ์ มะณีวงศ์. (2563). การตัดสินใจยอมรับระบบบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพกับการยกระดับศักยภาพของเกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 26(4), 69-79.
- พิมพ์พิศา วรณจิตร และ ปวีณา กองจันทร์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดมหาสารคาม. *Veridian E – Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 1926-1942.
- พิมลพรรณ บุญยะเสนา และ วรลักษณ์ หิมะกลัด. (2561). กิจกรรมและเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10(19), 127-139.
- ภาณุ พิมพ์บูรณ์ และ สุรพงษ์ แสงเรณู. (2564). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นฐานบ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ*, 12(1), 163-172.
- ลลิตา พิมพ์า, อินทร์ อินอุ้นโชติ และ ศักดิ์ศรี สืบสิงห์ (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 17(2), 37-52.
- ลลิตา พิมพ์า. (2563). การพัฒนาการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพของกลุ่มสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 14(1), 71-83.
- ลลิตา พิมพ์า. (2564). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกลุ่มอาชีพชุมชนในแง่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารนิเทศและนวัตกรรมการท่องเที่ยว*, 7(5), 17-31.
- ลลิตา พิมพ์า. (2565). *การบัญชีต้นทุน*. ร้อยเอ็ด: คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และ ธีรศักดิ์ อุณารมย์เลิศ. (2561). การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(1), 131-144.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2563). *คู่มือการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2566, จาก https://web.codir.or.th/printing_media/20200327-12063/
- สมคิด บางโม. (2559). *การเป็นผู้ประกอบการ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เอสเค บุ๊คส์.
- สำนักงานเทศบาลตำบลท่าม่วง. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570 เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.thamuang101.go.th/menu/2402/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566-2580)

(ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566, จาก http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2023/03/masterplan_updated2023_080363.pdf

สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2558). คู่มือการดำเนินงาน ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP รายใหม่ ประจำปี 2558. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2566, จาก

<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER11/DRAWER028/GENERAL/DATA0000/00000049.PDF>

สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุชา ถาพยอม. (2565). การบัญชีต้นทุน 1. มหาสารคาม: มีเดีย ปริ้นท์ติ้ง เซ็นเตอร์.

อารยา องค์เยี่ยม และ พงศ์ธรา วิจิตเวชไพศาล. (2561). การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย. *วิสัยเน็สาร*, 44(1), 36-42.

Denzin, N. K. (1978). *The Research Act: A Theoretical to Sociocultural Method*. Chicago: Aldine Publishing Co.

Likert, R. (1967). The method of constructing and attitude scale. In *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.